

„Dlaczego?”

Scenariusz zajęć dotyczących zjawiska handlu dziećmi
Propozycja dla pedagogów szkolnych szkół ponadpodstawowych

Copyright © 2009 Fundacja Dzieci Niczyje

Fundacja Dzieci Niczyje
ul. Walecznych 59
03-926 Warszawa
tel. 022 616-02-68; e-mail: fdn@fdn.pl
www.fdn.pl

Opracowała: Katarzyna Fenik
Redakcja: Sylwia Romańczak

Serdecznie dziękujemy szkołom, w których zrealizowano pilotażową wersję programu:

Gimnazjum przy Zespole Szkół w Stawiszynie

Gimnazjum nr 117 przy Zespole Szkół nr 2 im. W. Rutkiewicz w Warszawie

Niezmiernie ważne uwagi do scenariusza przekazali:

Marta Bogusławska,
Robert Frączek,
Przemysław Jastrzębski,
Renata Katucka

Dziękujemy!

Broszura została sfinansowana ze środków projektu Mario.

Broszura została opublikowana w ramach realizacji zadania Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2009–2010.

Wstęp

W 2008 roku Mike Dottridge z UNICEF Innocenti Research Centre we Włoszech przeprowadził wywiady z grupą 31 dzieci, które były ofiarami handlu w Europie. Dzieci zapytano czy przed zdarzeniami, które uczyniły je ofiarami handlu, ktokolwiek rozmawiał z nimi na temat zagrożeń związanych z handlem dziećmi. Z udzielonych odpowiedzi wynikało, że informacje, które do nich dotarły były niekompletne, niejasne lub zawierały mity na temat tego zjawiska. Niektóre z ofiar mówiły, że o tym, co może być dla nich niebezpieczne, dowiedziały się dopiero na skutek własnych doświadczeń.

Dziś przedstawiamy Państwu pierwsze wydawnictwo Fundacji Dzieci Niczyje, które zawiera scenariusz programu profilaktycznego, obejmującego tematykę handlu dziećmi. Chcielibyśmy wraz z Państwem rozpocząć wśród młodzieży działania profilaktyczne, których celem będzie przekazanie podstawowych wiadomości na temat zagrożeń związanych ze wspomnianą problematyką.

Jest rzeczą oczywistą, że zjawisko handlu dziećmi powinno być prezentowane młodzieży inaczej niż dorosłym. Podczas realizacji programu warto rozmawiać z młodymi ludźmi przede wszystkim o przyczynach handlu dziećmi. Zidentyfikowanie grup ryzyka pozwala bowiem na zaplanowanie i uruchomienie odpowiednich działań prewencyjnych. Podkreślić przy tym należy, że to dorośli muszą wziąć na siebie odpowiedzialność za uruchomienie systemu pomocy i nie mogą pozostawić młodych ludzi samym sobie w sytuacji zagrożenia.

Zauważyć trzeba również, że w świetle przepisów prawa karnego handel dziećmi jest przestępstwem, a osoby zajmujące się tym procederem działają w ramach przestępczości zorganizowanej. Jeśli dzieci i młodzież dadzą nam, dorosłym, sygnał o takim zagrożeniu – powinniśmy jak najszybciej zwrócić się o wsparcie do służb oraz instytucji powołanych do zwalczania tego zjawiska w Polsce.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że grupa młodzieży, która w ramach pilotażu brała udział w programie, wskazała, iż jedną z wielu przyczyn, dla których dochodzi do kontaktu z osobą trudniącą się handlem, mogą być różnorodne problemy dzieci w relacji z rodzicami. Według raportów międzynarodowych handel dziećmi wyraźnie łączy się z nowymi zjawiskami społecznymi, tj. eurosieroctwo czy zjawisko pojawiania się "galerianek".

Mamy nadzieję, że zaproponowany przez nas program przyczyni się do ograniczenia zagrożeń związanych ze zjawiskiem handlu dziećmi i stworzy szersze perspektywy pracy z młodzieżą w jej nowym, jakże istotnym wymiarze.

Katarzyna Fenik
Fundacja Dzieci Niczyje

„Dlaczego?”

Program profilaktyczny na temat zjawiska handlu dziećmi

Propozycja dla pedagogów szkolnych szkół ponadpodstawowych

Scenariusz programu przeznaczony jest do realizacji przez pedagogów szkolnych w szkołach ponadpodstawowych podczas następujących po sobie 2 godzin lekcyjnych.

Materiały potrzebne do realizacji:

- **duże kartki, markery,**
- **małe karteczki – po dwie dla każdego z uczniów,**
- **karta „O czym zapomniała Paulina? – czyli lista bezpieczeństwa” - po jednej dla ucznia,**
- **komiks „Nie daj się sprzedać!” – po jednym dla ucznia,**
- **lista zachowań sprawcy handlu – spis przygotowany na dużej kartce przez realizatora.**

Część Pierwsza

Zapoznanie grupy z tematem.

1. Pedagog przedstawia temat spotkania, np.: Dziś będziemy rozmawiać o handlu dziećmi i o tym **dłaczego** dzieciom zdarzają się takie sytuacje.
2. Burza mózgów. Pedagog prosi klasę o podanie wszystkich skojarzeń z określeniem „handel dziećmi”. Zapisuje każdą podaną propozycję na tablicy lub dużej kartce. Ważne by młodzież podała jak najwięcej skojarzeń
3. Pedagog rozdaje małe karteczki. Zwraca się do grupy:

Zastanówmy się dlaczego dzieci zostają ofiarami handlu? Przeczytam wam różne odpowiedzi na to pytanie - zagłosujcie, proszę, anonimowo zapisując na karteczkach jedną wybraną odpowiedź. Jeśli ktoś z was chciałby udzielić jeszcze innej odpowiedzi – napiszcie ją na swojej karteczce.

Pedagog czyta proponowane odpowiedzi:

- rodzice nie interesują się ich sprawami;
- nie mają dobrych kontaktów z ludźmi (rodzina, przyjaciele);
- są zbyt ufne;
- nie wiedzą gdzie i jak szukać pomocy w trudnych sytuacjach;
- lubią ryzykować;
- pochodzą z biednych rodzin.

Pedagog zbiera karteczki. Informuje uczniów, że wyniki będą odczytane później (wrócimy do nich pod koniec całego spotkania - w ćwiczeniu nr 14).

Portret nastolatka.

4. Pedagog dzieli klasę na 6-7-osobowe grupy (najlepiej mieszane).

Prosi, aby każda grupa stworzyła portret nastolatka: w grupie powinien powstać minimum jeden wizerunek dziewczynki i jeden chłopca. Pedagog prosi by był to portret przeciętnego nastolatka.

Każda grupa rysuje na dużej kartce portret nastolatka. Uczniowie ustalają również:

- jakie ma relacje z rówieśnikami?
- jakie ma cechy charakteru – np.: nieśmiały, odważny, smutny, wesoły, itp.
- jak wygląda jego pokój?
- jakie są jego marzenia: powinny dotyczyć nie tylko rzeczy materialnych.

Wszystkie dodatkowe informacje zapisywane są obok portretu.

Pedagog prosi o krótką prezentację przynajmniej dwóch portretów.

Historia Pauliny.

5. Pedagog prosi o wysłuchanie historii Pauliny lub o przeczytanie jednej z historii z komiksu „Nie daj się sprzedać!”, dotyczącej osoby poniżej 18. roku życia (rozdaje w tym celu komiks).

Paulina poznała Wojtka na imprezie. Miała wtedy 15 lat. Ciągłe się przy niej kręcił, nie przeklinał, był miły, kulturalny. Nie przypominał jej kolegów z klasy, którzy nigdy nie przepuszczali dziewczyn w drzwiach. Wojtek pochodził z Węgier, mieszkał z rodzicami w Anglii, przyjechał z wujkiem do Polski na wakacje. Któregoś dnia zaprosił Paulinę do hotelu, w którym mieszkał razem z wujkiem. Mieli wymienić się muzyką na ipodach. Paulina dobrze się bawiła - wujek był dowcipny, już dawno tak się nie śmiała. U niej w domu atmosfera była poważna – jej mama ciągle źle się czuła, miała depresję, pod względem finansowym nie wiodło im się najlepiej. Paulina szybko zgodziła się na propozycję spędzenia ostatniego tygodnia wakacji w Anglii. Podczas wakacji zaczęli ze sobą chodzić – Wojtek poprosił ją o to dość szybko. Paulina nie lubiła swojego wyglądu, ale Wojtek mówił, że on lubi dziewczyny bez makijażu, z ładnymi oczami. Uwierzyła mu. Wyjechali do Anglii wbrew woli mamy Pauliny, w nocy. Gdy minęli granicę z Polską Wojtek zabrał jej torebkę i nie pozwolił wysłać SMS-a do mamy z informacją, że jednak wyjechała. Potem zostawił ją na chwilę samą w samochodzie – zamiast niego za kierownicą usiadł inny człowiek i pojechali do Anglii. Na miejscu okazało się, że będzie zmuszana do ciężkiej, fizycznej pracy.

6. Pedagog prosi klasę o podzielenie się na 3-osobowe grupy.

Rozdaje każdej grupie wydrukowaną historię Pauliny. Przekazuje polecenie do ćwiczenia:

Zastanówcie się w grupie, co w historii Pauliny (lub postaci z komiksu) mogło wcześniej wskazywać na to, że zostanie sprzedana? Po czym można było poznać, że grozi jej niebezpieczeństwo? Znajdźcie przynajmniej trzy elementy w historii, które mogły na to wskazywać.

Grupa pracuje 5 minut.

Następnie każda z grup przedstawia swoje propozycje - jeden z uczniów zapisuje na tablicy odpowiedzi.

7. Pedagog przypomina ćwiczenie o tworzeniu portretów nastolatka.

Pyta: Jakie jest podobieństwo Pauliny (lub historii z komiksu) do stworzonych przez was postaci nastolatków? Co mają ze sobą wspólnego?

Pedagog komentuje:

Nie ma takich cech, które powodują, że ktoś na pewno zostanie ofiarą handlu. Każda osoba może znaleźć się w takiej sytuacji, jeśli wystąpią te czynniki, o których rozmawialiśmy.

Relacja Pauliny z osobą, która zajmuje się handlem dziećmi

8. Pedagog dzieli klasę na dwie grupy. Każdej zadaje jedno z dwóch pytań:

- **Grupa A** Dlaczego Paulina podjęła taką decyzję? Czego oczekiwała?
- **Grupa B** Co wskazywało na zamiary Wojtka? Po czym można było poznać czego naprawdę chce Wojtek?

Grupy naradzają się kilka minut. Następnie podają ustalone odpowiedzi.

Co mogło ochronić Paulinę?

9. Pedagog rozdaje każdemu uczniowi „Listę bezpieczeństwa”.

Uczniowie w parach wypełniają tabelki na kartach.

Pedagog zbiera odpowiedzi, razem z uczniami na dużej kartce tworzy jedną listę bezpieczeństwa.

Podsumowuje to ćwiczenie – podkreśla powtarzające się odpowiedzi.

O czym zapomniała Paulina?	
Wymień kilka takich elementów, które według Ciebie mogła jeszcze zrobić Paulina by zadbać o swoje bezpieczeństwo?	
Przed wyjazdem z Wojtkiem	W trakcie podróży

Część Druga

Żebractwo dzieci

10. Pedagog przedstawia klasie sytuację:

Wyobraźcie sobie człowieka żebrzącego na ulicy z dzieckiem. Dorosły mężczyzna gra na akordeonie, obok niego siedzi 6-letni chłopiec. Pomyślcie przez chwilę o tej sytuacji. Jaka jest pierwsza myśl, która przychodzi wam do głowy? Zapiszcie, proszę, ją na kartce.

Uczniowie odpowiadają anonimowo. Pedagog zbiera kartki i odkłada je na bok.

11. Pedagog przekazuje polecenie do ćwiczenia:

W 5-osobowych grupach ułóżcie, proszę, historię tego dziecka. Ustalcie skąd się wzięło na ulicy, gdzie jest jego dom, gdzie są jego rodzice, czemu musi żebrac, dlaczego nie chodzi do szkoły, kto ustala ile czasu będzie żebrało, co się dzieje, gdy nikt mu nie da pieniędzy, jak się czuje, jak reaguje na zachowanie, reakcję przechodniów lub interwencję policji.

Pedagog prosi o przeczytanie przygotowanych historii przez dwie grupy.

12. Pedagog odczytuje odpowiedzi z karteczek z ćwiczenia nr 10.

Komentuje (w zależności od tego na co zwrócili uwagę uczniowie), np.: Czasem zdarza się, że czujemy niechęć do osób innych niż my. Nie zastanawiamy się nad tym, jak to się stało, że znalazła się w takiej sytuacji.

Pedagog zwraca też uwagę na obecność osób, które sprzedają lub kupują dzieci, np. Wojtka z historii Pauliny (lub dorosłą postać sprawcy handlu z komiksu).

Przypominając historię Pauliny (lub postaci z komiksu) oraz żebrzącego dziecka, mówi, że dzieci i młodzież są w ten sposób krzywdzone.

Podsumowanie

Podczas dzisiejszego spotkania rozmawialiśmy o tym, jak dochodzi do handlu dziećmi. Znamy dwa przykłady - dwie historie dzieci. W każdej z nich oprócz dziecka występuje osoba, która czerpie korzyści z handlu.

Część Trzecia

Relacja ofiary ze sprawcą

13. Pedagog pokazuje uczniom listę zachowań człowieka, które mogą wskazywać na to, że ta osoba zamierza wykorzystać dziecko do handlu dziećmi. Pedagog prosi o zagłosowanie na każdą propozycję (tak lub nie) poprzez podniesienie ręki.

- Straszenie
- Wyłudzenie zdjęć
- Obiecywanie
- Kupowanie prezentów
- Szantażowanie
- Manipulowanie
- Obwinianie
- Prośba o dyskrecję, utrzymanie tego kontaktu w tajemnicy
- Propozycja wyjazdu zagranicznego
- Zabieranie paszportu, dowodu, telefonu komórkowego
- Obiecywanie pracy

Pedagog komentuje:

Prawie wszystkie wymienione zachowania mogą być niebezpieczne. Wszystko zależy od tego, jakie intencje ma naprawdę osoba zachowująca się w ten sposób. Zawsze, gdy coś wzbudza nasz niepokój warto zadać sobie pytanie: dlaczego ta osoba tak się wobec mnie zachowuje? Można takie samo pytanie zadać swoim bliskim - by odpowiedzieli nam, czy relacja z taką osobą jest dla nas bezpieczna. Człowiek poddawany takim manipulacyjnym zabiegom boi się, czuje się bezbronny, nie wie gdzie szukać wsparcia. W takich sytuacjach można uzyskać pomoc w różnych organizacjach.

Pedagog rozdaje komiks lub listę numerów telefonów do dziecięcych telefonów zaufania.

Podsumowanie

14. Pedagog odczytuje odpowiedzi na pytanie z ćwiczenia nr 3, z pierwszej lekcji: Dlaczego dzieci, młodzież mogą zostać ofiarami handlu? Pyta grupę, czy ktoś zmienił zdanie na ten temat – być może inna odpowiedź teraz wydaje się uczniom najważniejsza.

Komentuje:

Podczas dzisiejszych zajęć rozmawialiśmy dużo na temat sytuacji dzieci, które zostają ofiarami handlu. Odpowiedzialne za to są osoby zajmujące się handlem dziećmi. Handel dziećmi to przestępstwo. Mam nadzieję, że przedstawione historie młodych ludzi pokazały wam, że można – jeśli uważnie obserwuje się osoby kontaktujące się z nami – uniknąć niebezpieczeństwa.

Wskazówki do prowadzenia zajęć:

Program profilaktyczny **Dlaczego?** składa się z trzech części tematycznych. Proponujemy zrealizowanie go podczas dwóch następujących po sobie lekcji.

W scenariuszu wykorzystaliśmy wiele metod aktywizujących uczniów: burza mózgów, praca w grupach, praca w parach, minisonda, tworzenie opowiadań. Zastosowaliśmy profilaktyczne strategie edukacyjne i strategie alternatyw. W naszej opinii te dwie metody mogą być skuteczne w osiągnięciu założonych celów.

Podczas zajęć chcemy:

- przekazać młodzieży kilka ważnych **faktów dotyczących zjawiska handlu dziećmi**;
- pokazać im, **jak rozumieć przyczyny, dla których dochodzi do handlu dziećmi**;
- sprawić by właściwie reagowali na **krzywdzenie dzieci – bo tym jest handel dziećmi** (np.: żebractwo);
- uczyć, jak powinni reagować, gdy znajdą się w podobnej sytuacji;
- pokazać uczniom, którzy mają ryzykowne relacje z ludźmi, **jak poprosić innych dorosłych o pomoc psychologiczną, wsparcie.**

Bardzo ważne jest, by pedagog podczas zajęć nie sugerował WPROST, że któryś z uczniów może być zagrożony handlem (dotyczy to zwłaszcza dzieci z ubogich rodzin). Tworząc scenariusz, użyliśmy postaci, z którymi młodzi ludzie mogą się identyfikować i w ten sposób uczyć się jak radzić sobie w ryzykownych sytuacjach. Ten zabieg jest często używany w programach profilaktycznych - młodzież przeżywa przedstawione historie jako podobne do swoich i tym samym dowiaduje się jak postępować w trudnych sytuacjach, czego unikać.

Serdecznie namawiamy do zadbania o komfort luźnych wypowiedzi uczniów - by czuli, że każda z ich opinii jest ważna. O handlu dziećmi wiemy ciągle bardzo mało. Być może dlatego, że osoby, które się nim zajmują, są związane z przestępczością zorganizowaną. W wielu sytuacjach służby interwencyjne

nie potrafią zidentyfikować dzieci - ofiar handlu. Ściganie tego przestępstwa jest trudne i w związku z tym utrudniony jest również kontakt z ofiarami. Grupy rówieśnicze (podobnie jak społeczność, w której żyją osoby z grupy ryzyka) mogą jako pierwsze rozpoznać zagrożenie i uruchomić działania ochronne.

Polecamy Państwu również odwiedzanie naszej strony internetowej: www.fdn.pl, przeznaczonej dla profesjonalistów, pracujących z dziećmi i na rzecz dzieci.

W zależności od miejsca realizacji programu pedagog przygotowuje listę przydatnych dzieciom numerów telefonów. Proponujemy przekazanie uczniom między innymi numeru 116111 - telefon zaufania dla dzieci i młodzieży oraz 0800 121212 - Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka.

Katarzyna Fenik
Fundacja Dzieci Niczyje

O czym zapomniała Paulina?

Wymień kilka takich elementów, które według Ciebie mogła jeszcze zrobić Paulina, by zadbać o swoje bezpieczeństwo?

Przed wyjazdem z Wojtkiem	W trakcie podróży

Notatki

Notatki

O Fundacji Dzieci Niczyje

Fundacja Dzieci Niczyje jest organizacją pozarządową o charakterze non-profit, która od 1991 roku zajmuje się ochroną dzieci przed krzywdzeniem oraz pomocą dzieciom krzywdzonym, ich rodzinom i opiekunom. W placówkach prowadzonych przez Fundację udzielana jest pomoc psychologiczna, medyczna i prawna ofiarom krzywdzenia i ich opiekunom.

Fundacja Dzieci Niczyje działa na rzecz poprawy sytuacji dzieci uczestniczących w procedurach prawnych w charakterze świadków. Prowadzi programy profilaktyki krzywdzenia dzieci przez dorosłych oraz rówieśników, m.in. program przeciwdziałania zagrożeniom dzieci w Internecie, program wsparcia rodziców przeżywających trudności w wychowaniu dzieci oraz program pomocy telefonicznej dla dzieci.

Fundacja organizuje specjalistyczne szkolenia z zakresu problematyki dziecka krzywdzonego dla różnych grup profesjonalnych oraz zespołów interdyscyplinarnych. Prowadzi także badania i analizy poszerzające wiedzę o problemie oraz stanowiące podstawę projektowanych działań.

Fundacja organizowała i współorganizowała wiele ogólnopolskich kampanii społecznych na rzecz ochrony dzieci przed przemocą i wykorzystywaniem, m.in. „Dzieciństwo bez przemocy”, „Dzieci nie są na sprzedaż!”, „Dziecko w sieci”, „Zobacz-Ustysz-Powiedz”, „Dziecko – świadek szczególnej troski”, „Dobry Rodzic – Dobry Start”, „Kocham. Reaguję”.

Dane kontaktowe:

Fundacja Dzieci Niczyje

ul. Walecznych 59

03-926 Warszawa

Tel. 022 616 02 68

fdn@fdn.pl

www.fdn.pl

